

LAUSUNTO OKM:N KATSOMUSAINESELVITYKSESSÄ

Kantamme jo säännöissämme (2019). Yhdistyksemme tarkoituksena on

d) puolustaa itsenäistä elämäkatsomustiedon opetusta julkisen vallan kasvatuksessa ja koulutuksessa kaikkea yhteistä uskonnollista kasvatusta ja opetusta vastaan, kutsuttiinpa sellaista katsomuskasvatukseksi, eri katsomusaineiden yhteisopetukseksi tai suoraan uskontotiedoksi;

e) tavoitella tunnustuksetonta, maallista valtiota vailla kytköksiä uskonnollisiin yhteisöihin ja ilman minkäänlaista julkisen vallan uskonnollista opetusta.

Uskonnonopetuksesta vapautumista kohta 100 vuotta. Vuonna 1923 voimaan tullut uskonnonvapauslaki salli erota kirkosta ja tällöin jättää uskonnonopetuksen. Tilalle kansakouluun tuli uskonnon historia ja siveysoppi, mutta oppikouluun ei, ja nythän on sekulaari elämäkatsomustieto. Ruotsissa kirkosta saattoi erota vasta 1952, ja uskonnonopetus, joka myöhemmin muuttui uskontotiedoksi, on aina ollut pakollista. Suomessa pakollinen uskontotieto merkitsisi siis taaksepäin menoa toisin kuin Ruotsissa. Ruotsi ei käy malliksi.

Elämäkatsomustiedon synty. Vapaa-ajattelijain liiton pääsihteeri Erkki Hartikainen valitti 30.9.1978 kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen noudattamista valvovalle Genèveissä kokoontuvalle Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuskomitealle uskonnonopetuksesta vapautetuille oppilaille tarkoitetun uskontojen historian ja siveysopin uskonnollisuudesta (ja suoranaisestä kristillisyydestä) oppiaineen opetussuunnitelmassa. Komitea antoi lausuntonsa 9.4.1981. Komitealle uskontojen historia ja siveysoppi olisi käynyt, jos siinä opetusta annetaan puolueettomasti ja objektiivisesti ja jos siinä kunnioitetaan uskontoihin kuulumattomien huoltajien vakaumusta. Huomautan, että vaikka valtio kuvaisi opetusta puolueettomaksi ja objektiiviseksi, opetus voisi silti ratkaisevasti edelleen olla ateisti-huoltajien vakaumuksen vastaista. Mutta komitea erehtyikin kuvittelemaan, että huoltajilla olisi joka tapauksessa ollut oikeus korvata uskontojen historian ja siveysopin opetus itse järjestämällään koulun ulkopuolisella opetuksella (sellainen oikeus on vain rekisteröityyn uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvan oppilaan huoltajilla). Komitea myönsi opetussuunnitelman näyttävän ainakin osaksi uskonnolliselta, mutta komitea uskoi, että ongelman ratkaisemiseksi on ryhdytty asianmukaisiin toimiin. Hallituksen esitys peruskoulu- ja lukiolaeiksi 12.3.1982 ehdotti oppiaineen nimeksi uskontotieto ja etiikka. Mutta eduskunta päätti, että uskonnonopetuksesta vapautetuille uskonnol-

lisiin yhdyskuntiin kuulumattomille oppilaille opetetaan elämäkatsomustietoa, jota sivistysvaliokunnan mietinnön mukaan ei tule nähdä uskontoon liittyvänä opetuksena. Lait vahvistettiin 27.5.1983 ja tulivat voimaan 1.8.1984. Elämäkatsomustiedon opetus alkoi 1.8.1985 peruskoulu- ja lukioasetusten sekä opetussuunnitelman perusteiden valmistuttua.

Tämä osoittaa, että oleellisinta elämäkatsomustiedossa on, että kansainvälisen ihmisoikeuselimen mukaan sen on oltava sekulaaria (ellei sitten uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattoman oppilaan huoltajalla ole oikeutta vaatia siitäkin vapautus ja järjestää oman vakaumuksensa mukainen opetus koulun ulkopuolella).

Elämäkatsomustiedon sekulaarius tarkoittaa uskontojen poissa pitämistä opetuksesta. Siitä puuttuu ateistinen uskontojen kritiikki, jota tarvittaisiin, jos sekulaarius uhattaisiin rikkoa.

”Puolueettomuus ja objektiivisuus”. Ateismin voi käsittää yhtymisenä tieteen käsitykseen luonnosta koko todellisuutena, ja se on siten objektiivista. Uskonnolliset oliot kuvataan ylikuonnollisiksi. Siten ne eivät ole todellisuutta. Arvon ja tilan antaminen niille kaikille pakollisessa opetuksessa ei silloin voisi olla puolueetonta eikä objektiivista vaan uskontojen oikeudetonta suosimista.

”Tunnustuksellisuus ja tunnustuksettomuus”. Perustuslakivaliokunnan kannoista olisi pääteltävissä, että uskonnonopetuksen tunnustuksellisuuden ja tunnustuksettomuuden erona on hartauden harjoittaminen. Toisaalta opetuksen alussa julistetaan Jumala vaikkapa uskonnollisella laululla tai sanomalla, että näin kristityt uskovat. Opetus ei voisi siitä jatkua, elleivät pienet oppilaat omaksuisi tätä julistusta eli siis tunnustaisi sitä. Julistusta voi myös pitää uskonnon harjoittamisena. Tarkoittikohan Markku Pyysiäinen samaa uskonnonopetuksen luonnetta pohtineessa väitöskirjassaan (1982), kun hän sanoi (kansakoulun tunnustukselliseen ja tunnustuksettomaan uskonnonopetukseen viitaten), että oppilaan kannalta opetus oli tunnustuksellista.

Uskonnonvapauslakia muutettava. Ihmisen olisi saatava itse päättää uskonnollisesta asemastaan 12 (kompromissina 14) vuotta täytettyään ja näin saada sisäinen ja ulkoinen identiteettinsä yhtymään ja katsomusaineopetuksensa kohdalleen.

Elämäkatsomustieto säilytettävä itsenäisenä. Elämäkatsomustietoa (sen opetussuunnitelman perusteita) on arvosteltu vain ulkopuolelta, sillä uskonnot ovat oikeudetta halunneet päästä siinä vaikuttamaan. Uskonnonopetusta taas on aina arvosteltu sisältäpäinkin ja haluttu saada se lakkautetuksi, niin mekin. Uskonnonopetuksen asemasta huolestuneet (ja heidän harhauttamansa) ovat halunneet ajaa yhteistä, kaikille pakollista uskontotietoa. Sellaisesta tulisi välttämättä valtakirkon dominoivaa uskonnonopetusta. Tämän voi päätellä siitä, että uskovia ei juuri tule kodin kasvatuksesta, vaan uskovat

on pääosin tuottanut uskonnonopetus, joka on täten aina uusintanut perustansa ja jatkaisi tietysti samaa edelleen. Myös ateistien lapset saatettaisiin uskoviksi ja joka tapauksessa tuhlaamaan kouluaikaansa sellaiseen, jota koulussa olisi syytä käsitellä vain suppeasti esimerkiksi filosofiassa, historiassa ja maantiedossa ja muuten halukkaissa kodeissa mahdollisesti yhdessä kirkon kanssa mutta jolla aineessa haluttaisiin osoittaa, että kirkon hegemonia on muka vain normaalia ja oikeutettua.

Yhteisopetuskokeilut. Uskonnon ja elämänkatsomustiedon yhteisopetuksessa ei jälkimmäisen sekulaari opetussuunnitelma eikä tuntijakokaan voi toteutua, sillä opetus ei ole kauttaaltaan sekulaaria eikä sekulaari osa täytäkoko aikaa. Siksi kokeiluihin tarvittaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Opetushallituksen luvat, joita ei olisi syytä antaa.

Uhka. Uskontotietoehdotukset ja yhteisopetuskokeilut ovat ahdistava uhka ateisteille, jotka haluavat elämänkatsomustiedon edelleenkin tarjoavan koulussa suojapaikan uskonnoilta. Uskovien puolestaan ei ole eikä ole ollut koskaan aihetta pelätä, että kouluun tulisi pakollinen oppiaine, jonka tehtävä olisi hyökätä uskontoja vastaan. Ei, sillä sellaiseen ei aikaa käytettäisi, vaan uskonnot vain jätettäisiin oikeaan ympäristöönsä, uskonnollisille yhteisöille ja yksityisuskontoihin.

Elämänkatsomustietoa ei avattava. Muu tuottaisi vakavan uskontotietouhan. Mutta hoidettakoon laeissa kuntoon aikuisten perusopetuksessa päätösvalta alle 18-vuotiaille ja lukiokoulutuksessa 18 vuotta täyttäneille. Ja siis uskonnonvapauslaissa 12 vuotta täyttäneille.

Filosofia/lasten filosofointi. Kannatamme, että katsomusaineista nipistettäisiin tila perusopetukseen uudelle yhteiselle filosofian oppiaineelle keskeisenä aiheenaan (tunnustukseton) etiikka. Se ei olisi kenenkään odotuksissa eikä peloissa uskontokasvatusta.

Uskonnonopetuksen lakkauttaminen. Elämänkatsomustieto ei anna tälle selvitykselle aihetta, vaan uskonnonopetuksen ongelmat. Ratkaisu ei ole ateistien ihmisoikeuksien loukkaaminen, vaan kaikenmoisen uskonnonopetuksen lakkauttaminen ja katsomusaineiden korvaaminen filosofialla. Siihen asti nykyjärjestelmä on paras.